

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 622 sahifa,
18-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
A. Safarov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
Xolmatov Doston Dilshod o'g'li	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
Xolmurodova Sarvinoz	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
G'afforova Dildora Ergashevna	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
Yusupova Umida Zayniddin qizi	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
Xurramova Sojida Abdunazar qizi	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari.....	91
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
Z. N. Urunova, M. Jaborova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
Sattorova Shirinoy San'atovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
Buvrayev Akram Rustam o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
Jumanazarova Diinoza Umurzaqovna	
Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
Akaboyeva Malika Raxmatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlari	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otobek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля камерaproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'Iqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'klanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyevich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari.....	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarning texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	
The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixolingvistik xususiyatlari.....	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari	219
<i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	

Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
Murodova Sayyora Qanoatovna	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari	226
Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
Abdunabiyeva Kamola Mansurovna	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
Kozimov Sayfulloh Maxammadjon o'g'li	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish	245
Raximov Zokir Toshtemirovich	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
Temirov Shoirbek Raimjonovich	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish	253
Kimsanova Rahnamo Solijonovna	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish	257
Muratov Muzaffar Shermamatovich	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari	261
Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
Oblayeva Lobar Erdonovna	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi	276
Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools	279
S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
Shahlo Obidova	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish	286
Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi	
Talabalarning to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
Turakulova Feruza Mamadoli qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
Xoliyeva Sevara Rustam qizi	
Tehnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	298
Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish	302
Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи	
Формирование самооотношения у подростков, переживших насилие	308
Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе	311
Нехочина Лола Шахобиддиновна	

Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	
Oila tushunchasi uning ijtimoiy ahamiyati haqida sharq mutafakkirlarining qarashlari.....	321
<i>Shokirov Xolida O'rozboq qizi, Abdurashidova Sarvinoz Akrom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining uyg'unligi	325
<i>Bekmirzayev Shavkat Olim o'g'li</i>	
Global ta'lim tendensiyalari asosida maktabgacha ta'lim mazmunini transformatsiyalash mexanizmlari	329
<i>Haqqiyeva Fotima Olimjonovna</i>	
O'zbekiston mustaqillik taraqqiyotining turli bosqichlarida ta'lim paradigmalarining evolyutsion tahlili	333
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Sayfullayeva Parvina</i>	
Malaka oshirish tizimida o'qituvchi-pedagoglarning hamkorlikka asoslangan yondashuvining ilmiy ahamiyati.....	338
<i>Sobirova Lobar Raximovna</i>	
Qutqaruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini oshirishda ilmiy-metodologik yondashuvning ahamiyati	343
<i>Abdunosir Abdurasulovich G'afurov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishi kamchiliklarini bartaraf etishda pedagogik yondashuv	347
<i>To'rayeva Dilbar, Zulayxo Nazarova</i>	
Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarining mazmun-mohiyati	350
<i>Samadova Mahliyo, Zulayxo Nazarova</i>	
Harakatli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish	354
<i>Yaxyayeva Sojida Abduraximovna, Mustafayeva Dilfuza Jumanovna</i>	
Multimodal yondashuv asosida talabalarning ekologik kompetensiyalarini takomillashtirish tizimining ahamiyati.....	358
<i>O'sarova Muborak Fahriddinovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida o'quv faoliyati samaradorligini monitoring qilish tizimini loyihalashning tashkiliy-pedagogik asoslari.....	362
<i>Kurbanov Dilmurat Marupjanovich</i>	
Shaxs kamolotida ijtimoiy moslashuv va ma'naviy tarbiyaning ahamiyati	367
<i>Nazira Axmadjonovna Dadaboyeva</i>	
Individual yondashuv asosida maktab o'quvchilarida raqamli o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va raqamli texnologiyalar integratsiyasi	371
<i>Xaydarova Zilola Normurodovna, Hasanov Samir Xayrulloevich</i>	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida differensial yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari	375
<i>Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna</i>	
Onlayn muloqot strategiyalarining talaba kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri	379
<i>Davlatova Ra'no Haydarovna, Islomova Shahlo Madat qizi</i>	
Ajrim yoqasidagi oilalarni ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya qilish mexanizmlarini takomillashtirish.....	385
<i>Tojibayeva Nargiza Keldibekovna</i>	
Raqamli muhitda yolg'izlik fenomenining nazariy tahlili.....	389
<i>Turg'unboyeva Nodira Baxtiyor qizi</i>	
Психологические последствия буллинга для личности подростка и его социализации.....	392
<i>Амирова Луиза Маратовна</i>	
Ta'lim jarayonida onlayn so'rov va refleksiya texnologiyalarining didaktik samaradorligi: nazariy va empirik tahlil	395
<i>Majidov Anvar Tuychiyevich</i>	
Влияние семейных кризисов на развитие личности.....	399
<i>Туракулова И. Х.</i>	
Комплексный подход к профилактике нарушений осанки у детей дошкольного возраста.....	403
<i>Хасанова Галина Мамутовна</i>	
Talabalarda milliy qadriyatlar asosida kasbiy kompetentlikni shakllantirishning psixologik-pedagogik texnologiyasi mazmuni.....	407
<i>Xudoyqulova Zarifa Ummatqulovna</i>	
Intellectual axborot tizimlari asosida ta'lim boshqaruvi avtomatlashtirish	413
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari 418 Shaxnoza Allaberganova
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishning nazariy-metodologik va falsafiy asoslari 421 Aknur Junisova
	Pedagogical Strategies for Forming Social Responsibility and Active Citizenship Competence in Primary Education..... 425 Aknur Zhunisova
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy xavf turlarini tasniflash va ekotizimli yondashuv asosida diagnostika qilishning pedagogik imkoniyatlari 430 Manzura Qosmuratova
	Raqamli pedagogika va interaktiv innovatsiyalar asosida xorijiy til o'qitish: yangi ufqlar va ta'lim samaradorligi 437 Jumayeva Gulxan Amrullayevna
	Principles of Multilevel Assessment in Speaking..... 441 Billayeva Shohida Dilshod qizi
	Ingliz tili mutaxassslarining uslubiy kompetensiyasi va kommunikativ-metodik kompetensiyasi masalalari muammolari 444 Azimova Maxfuza Hasanovna
	Sun'iy intellektning ta'limda qo'llanilishi va talabalar qadriyatlar tizimi rivojlanishiga ijtimoiy-psixologik ta'siri 448 Boboyev Xamdani Ataxanovich
	Muloqot: shifokor va bemor muloqotining psixologik xususiyatlari 451 Isroilova O'g'iloy Isroil qizi, Davronov Abdurahob Turg'unboi o'g'li
	Bo'lajak o'qituvchilarni web lohiyalar va axborotlashgan ta'limdan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy xususiyatlari 454 Jo'rayev Qo'ldoshjon Ismatullo o'g'li
	Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari 460 Mirzaolimova Munira
	Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning nazariy asoslari..... 465 Musayev Ashurali Shamshidinovich
	Ona tili ta'limida kreativ salohiyatni rivojlantirishning faoliyatli xususiyatlari 469 Qurbonova Oysha Beknazarovna, Qo'z'aliyeva Gulshoda Baxtiyor qizi
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy jahon ta'lim texnologiyalarining ahamiyati 472 Sagdatdinova Maftuna Nuratdin qizi
	Ikkinchi jahon urushi davrida front ortida o'zbek xotin-qizlarining qahramonliklari (1941–1945)..... 475 Saidova Iroda Xursandovna
	Maktab menejmenti: ma'muriy boshqaruvdan inson kapitalini rivojlantirishga o'tish..... 479 Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li
	Jismoniy tarbiya tizimida jismoniy tayyorgarlik sinovlari orqali salomatlikni baholashning kompleks yondashuvi 485 Usmonov Mansur Qurbonmurotovich
	Kredit modul tizimida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining fasilitatorlik kompetensiyalarini takomillashtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari..... 489 Xamidova Sabrina Abdurahob qizi
	Sun'iy intellekt vositalari yordamida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 496 Akhmedov Hasan Uzairovich
	Slalomda eshakk eshuvchi sportchilarning psixologik xususiyatlari 502 Abdakimov O'tkirbek Abduraupovich
	O'smirlarda o'z-o'zini baholash shakllanishiga oilaviy munosabatlarning psixologik ta'siri 506 Duvlayeva Yulduz Kubayevna
	Talabalarning raqamli savodxonligini fanlararo integratsiya asosida rivojlantirishning dasturiy ta'minotini joriy etish metodikasi 511 Ergasheva Xilolaxon Muydinjonovna

“Nofilologik oliy ta’lim muassasalarida kasbiy ingliz tili darslarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishda vaziyatli o’qitish” (Situational learning) metodlaridan samaradorli foydalanish	515
Ihomova Sh. I.	
Sanogen tafakkurini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	522
Komilov Izzatillo Ikromjonovich	
Nikoh ajralishlarining ob’ektiv va sub’ektiv sabablari o’rtasidagi statistik tahlilni baholash	525
Shodiyeva Nodira Normamatovna	
Tinglovchilarda refleksiv ko’nikmalarni rivojlantirishdagi zamonaviy texnologiyalari	528
Usmanaliyeva Orzigul	
Shaxs tizimidagi xarakterologik aksentuatsiyalar suitsidal xulq-atvorni paydo qiluvchi psixologik omil sifatida	531
Eshqulov Shavkat Rustam o’g’li	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarini tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar xususiyatlari	536
Muxayyo G’ulomovna Muminjonova	
Maktabgacha ta’limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	540
Xoldorova Mashxura G’ulomovna	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining konfliktologik komponentlarini rivojlantirish	544
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi	
Boshlang’ich sinf matematika darslarida “5E” modeli asosida ta’lim jarayonini tashkil etish tamoyillari	549
Karimova Sevara Shaxriddin qizi	
XIX asr Qo’qon adabiy muhitida hajviyot badiiyati (Muqimiy, Zavqiy, Furqat, Qoriylar ijodi misolida)	552
Abduraximova Zuxroxon Soyibjon qizi	
Ta’lim tizimida pedagoglarning stressga bardoshlilikini oshirishning innovatsion yondashuvlari	557
Usanova Bahoroy Eshpo’lat qizi	
Дидактические возможности искусственного интеллекта в дифференцированном обучении младших школьников	562
Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Шихназарова Сайёра	
Nutq madaniyatini rivojlantirishga yo’naltirilgan mashqlar va topshiriqlar tizimi	566
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Chorshanbiyeva Mahliyo Sherali qizi	
Interaktiv metodlar orqali raqamli savodxonlikni rivojlantirish	571
Jahonova Xolida G’anisher qizi	
Badiiy pedagogika va virtual muzey integratsiyasi asosida talabalarda ma’naviy-axloqiy qadriyatlar tizimini rivojlantirish	576
D. N. Adilova, M. A. Irgashova	
Badiiy matnda takror qurilmalarning qo’llanishi: “Otamdan qolgan dalalar” romani misolida	579
Gulzoda Uzoqova Ramazonovna	
Raqamli turizm texnologiyalari asosida boshlang’ich sinf o’quvchilarida madaniy-ijtimoiy ko’nikmalarni rivojlantirish modeli va metodik ta’minoti	584
Ismatova Dilorom Hotam qizi	
Ijtimoiy tarmoqlarning o’smirlar o’z-o’zini baholashiga psixologik tasiri	589
Karatayeva Zamira Zakrulla qizi, Anvarova Muslima Boburjon qizi	
Ichki va tashqi motivatsiyaning talabalar faoliyatidagi roli	594
M. K. Muradova	
Talabalarda ehtimoliy tafakkurni rivojlantirishda cheksiz o’lchamli stoxastik operatorlar dinamikasidan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	596
Madina Rasulova	
Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarining kreativ fikrlashini shakllantirish metodikasi	600
Mallayeva Gulshada Maxmudjonovna, Kurbanov Fazliddin Batirovich	
O’quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish texnologiyalari	604
Mamadaliyeva Barnoxon Ibragimovna	
Tibbiy-pedagoglarda akmeologik yondashuv asosida pedagogik madaniyatni shakllantirishning tarkibiy qismlari, mezonlari va ko’rsatkichlari	606
Xayitova Shahnoza Daniyarovna	
Yoshlar ta’limida internetning ta’siri va ijtimoiy-pedagogik tafovutlar	610
Urinbayev Isroiljon Kadirjonovich	
Ortiqcha tana vazniga ega bo’lgan maktab yoshidagi bolalar uchun maxsus jismoniy mashqlar tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	615
Yuldashev Bobirjon Noibjon o’g’li	

YOSHLAR TA'LIMIDA INTERNETNING TA'SIRI VA IJTIMOYIY-PEDAGOGIK TAFOVUTLAR

Urinbayev Isroiljon Kadirjonovich

Andijon davlat universiteti

“tasviriy va amaliy san’at” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada internet texnologiyalarining yoshlar ta'limiga ko'rsatadigan ko'p qirrali ta'siri hamda ijtimoiy-pedagogik tafovutlarning shakllanish mexanizmlari ilmiy-tahliliy nuqtai nazardan o'rganilgan. Raqamli tengsizlik hodisasi, uning ijtimoiy-iqtisodiy va pedagogik oqibatlari tahlil etilib, xorijiy, jumladan, o'zbek va rus pedagog olimlari asarlari qiyosiy jihatdan ko'rib chiqilgan. Internetdan foydalanishni o'quv jarayoniga integratsiya qilish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, internetga kirish imkoniyati o'z-o'zicha ta'lim sifatini ta'minlamaydi. Bunda pedagogik yo'naltirish, raqamli savodxonlik va ijtimoiy muhit hal qiluvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Kalit so'zlar: internet ta'siri, yoshlar ta'limi, raqamli tengsizlik, ijtimoiy-pedagogik tafovut, raqamli savodxonlik, onlayn ta'lim, ta'lim texnologiyalari, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Abstract: This article examines the multifaceted impact of Internet technologies on youth education and the mechanisms behind the formation of socio-pedagogical disparities from a scientific and analytical perspective. The phenomenon of digital inequality, along with its socio-economic and pedagogical consequences, is analyzed, while the works of foreign, including Uzbek and Russian, pedagogical scholars are comparatively reviewed. Methodological recommendations for integrating Internet use into the educational process have been developed. The research findings indicate that access to the Internet alone does not ensure the quality of education. In this context, pedagogical guidance, digital literacy, and the social environment emerge as decisive factors.

Key words: Internet influence, youth education, digital inequality, socio-pedagogical disparity, digital literacy, online education, educational technologies, learner-centered education.

Аннотация: В данной статье с научно-аналитической точки зрения исследовано многогранное влияние интернет-технологий на образование молодежи, а также механизмы формирования социально-педагогических различий. Проанализировано явление цифрового неравенства, его социально-экономические и педагогические последствия, проведен сравнительный анализ трудов зарубежных, в том числе узбекских и российских, ученых-педагогов. Разработаны методические рекомендации по интеграции использования Интернета в образовательный процесс. Результаты исследования показывают, что сам по себе доступ к Интернету не обеспечивает качество образования. В данном процессе решающими факторами выступают педагогическое сопровождение, цифровая грамотность и социальная среда.

Ключевые слова: влияние Интернета, образование молодежи, цифровое неравенство, социально-педагогические различия, цифровая грамотность, онлайн-образование, образовательные технологии, личностно-ориентированное обучение.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishini internet texnologiyalaridan ajratgan holda tasavvur etish qiyin. XXI asrning ikkinchi o'n yilligida internet nafaqat axborot manbai, balki ta'lim muhitining tarkibiy elementi sifatida ham qaralmoqda. 2020-2022-yillardagi pandemiya davrida butun dunyo bo'ylab ta'lim muassasalari majburiy ravishda masofaviy ta'lim formatiga o'tdi. Mazkur o'tish jarayoni esa yangi ijtimoiy-pedagogik muammolarni yuzaga chiqardi ^[13].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbek pedagogi va psixologi E. G'oziyev o'zining “Ontogenez psixologiyasi” asarida ta'kidlaganidek, yoshlar rivojlanishida axborot muhitining sifati hal qiluvchi rol o'ynaydi. Keyinchalik N. A. Muslimov kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashga oid monografiyasida raqamli vositalar qo'llaniladigan darslarning samaradorligi

o'qituvchining texnologik kompetentligiga bevosita bog'liqligini ko'rsatgan. Ushbu g'oyalar bugungi kunda raqamli axborot muhiti sharoitida yangi mazmun kasb etmoqda.

Rossiyalik pedagog-akademik V. A. Slastyonin o'zining fundamental asarlarida ta'lim jarayonining texnologik vositalar bilan boyitilishi zarurligini, biroq ushbu vositalarning pedagogik maqsadlarga bo'ysundirishi lozimligini ta'kidlagan. Mazkur tamoyil bugungi kunda internet va onlayn ta'lim muhiti sharoitida yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolaning maqsadi internet texnologiyalarining yoshlar ta'limiga ta'sirini tahliliy hamda tanqidiy nuqtai nazardan o'rganish, ijtimoiy-pedagogik tafovutlarning kelib chiqish mexanizmlarini aniqlash hamda ularni bartaraf etish yo'llarini taklif etishdan iborat.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan tashkil topgan: nazariy asoslarni o'rganish; raqamli tengsizlikning ijtimoiy-pedagogik jihatlarini tahlil qilish; xorijiy, o'zbek va rus pedagoglari asarlarini qiyosiy o'rganish; amaliy tavsilyalar ishlab chiqish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Internet va ta'lim o'rtasidagi munosabatni tushuntiruvchi bir qator nazariy konsepsiyalar mavjud. Konstruktivistik ta'lim nazariyasi doirasida (Jean Piaget, Lev Vigotskiy) internet o'quvchiga bilimni faol ravishda shakllantirish uchun qulay muhit yaratishi ta'kidlanadi. Gipermatnli ma'lumotlarning tuzilishi o'quvchining bilish faolligini oshirish hamda mustaqil ravishda yo'nalish tanlash imkonini berishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan ^[16].

Rossiyalik pedagog Yu. K. Babanskiy tomonidan ishlab chiqilgan o'qitishni optimallashtirish nazariyasi texnologik vositalardan foydalanish jarayoniga ham tatbiq etiladi. Olim ta'kidlaganidek, har qanday yangi o'qitish vositasi pedagogik jarayonning barcha komponentlari – maqsad, mazmun, metod va natija bilan uyg'un bo'lishi lozim. Mazkur tamoyil internet texnologiyalarini ta'lim tizimiga joriy etishda ham ustuvor mezon sifatida saqlanib qolmoqda.

O'zbek pedagogikasining yirik namoyandasi Abdulla Avloniy "Turkiy Guliston yoxud Axloq" asarida ta'limning amaliy hayot bilan uzviy bog'liqligi hamda yangi bilim vositalarini o'zlashtirish zarurligiga oid fikrlarni ilgari surgan. Mazkur g'oyalar bugungi raqamli ta'lim muhiti sharoitida ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Boshqa tomondan, Mark Warschauer "texnologik determinizm" hodisasini tanqidiy tahlil qilib, yangi qurilma yoki platformaning paydo bo'lishi o'z-o'zidan mavjud ta'limiy va ijtimoiy ziddiyatlarni bartaraf eta olmasligini ko'rsatgan. Olimning fikricha, texnologiyaning real samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida ijtimoiy-iqtisodiy tuzilma hamda madaniy muhit saqlanib qoladi. Ushbu yondashuv raqamli tengsizlikni faqat qurilmaga egalik bilan emas, balki undan foydalanish sifati va maqsadi nuqtai nazaridan ham o'rganish zarurligini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

Raqamli tengsizlik ("digital divide") tushunchasi uch bosqichli model asosida tahlil qilinmoqda:

- 1) fizik kirish (qurilma va internet mavjudligi);
- 2) foydalanish ko'nikmalari;
- 3) foydalanish sifati va ta'lim natijalari.

Tadqiqotchilar orasida aynan uchinchi bosqich hozirgi davrning eng dolzarb pedagogik muammosi ekanligi haqidagi qarashlar ustuvorlik kasb etmoqda ^[14].

Rossiyalik pedagog-psixolog V. V. Davydov rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasida o'quvchi faoliyatining sifati foydalanilayotgan vositaning o'ziga emas, balki unga nisbatan qo'llanilayotgan pedagogik yondashuvga bog'liqligini ta'kidlaydi. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalar ham ayni qonuniyatga bo'ysunadi: bir xil qurilma va internet imkoniyatiga ega ikki o'quvchi mutlaqo turlicha ta'lim natijalariga erishishi mumkin. Bunda asosiy farqlovchi omil pedagogik jarayon va oilaviy muhit hisoblanadi.

O'zbek pedagogi N. A. Muslimov kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy shakllanishiga bag'ishlangan monografiyasida o'qituvchining texnologik kompetentligini o'quv jarayoni samaradorligini belgilovchi muhim omil sifatida asoslab bergan.

Keyinchalik N. Karimova bilan hamkorlikda olib borilgan tadqiqotlarda o'qituvchilarning amaliy kompetentligiga oid qarashlar yangi empirik materiallar asosida yanada kengaytirildi. Ushbu xulosalar umumiy ta'lim tizimiga ham tatbiq etilishi mumkin bo'lib, raqamli tengsizlikning pedagogik jihatini kamaytirish avvalo o'qituvchi malakasini oshirish bilan bog'liqligini ko'rsatadi.

Jan van Dijkning ta'kidlashicha, ko'plab mamlakatlarda qurilma va internet imkoniyatlari kengaygani sababli birinchi bosqich muammosi qisman bartaraf etilgan bo'lsa-da, foydalanish sifati bilan bog'liq tafovutlar yangi shaklda saqlanib qolmoqda ^[12].

Internet texnologiyalarining ta'limga ijobiy ta'siri ko'p qirrali tarzda namoyon bo'ladi. Xususan, ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatining kengayishi shular jumlasidandir. UNESCO hisobotiga ko'ra, internet tufayli 4,9 milliarddan ortiq inson ilmiy bilimlar va o'quv materiallariga murojaat qilish imkoniyatiga ega bo'lgan. Coursera, edX hamda Khan Academy kabi MOOCs platformalari sifatli ta'limga kirishdagi geografik va moliyaviy to'siqlarni qisman kamaytirdi.

E. G'oziyev "Ontogenez psixologiyasi" asarida yangi axborotni qabul qilish va uni qayta ishlash jarayoni o'quvchining intellektual salohiyatini kengaytirishini, internet esa ushbu salohiyatni amalga oshirishga xizmat qiluvchi yordamchi muhit bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Rossiyalik pedagog G. K. Selevko multimedia vositalarini an'anaviy o'qitish usullari bilan uyg'unlashtirish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish hamda bilimlarni mustahkam o'zlashtirishga xizmat qilishini eksperimental jihatdan isbotlagan. Ushbu xulosalarni onlayn resurslar va interaktiv platformalarga nisbatan ham qo'llash pedagogik jihatdan asosli hisoblanadi.

Shu bilan birga, internet ta'lim tizimida bir qator jiddiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, diqqatning parchalanishi va kognitiv yuklanish muammolari haqida tadqiqot olib borgan Betsy Sparrow va hamkorlari "Google ta'siri" fenomenini aniqlab, internet tufayli insonlar ma'lumotni eslab qolishdan ko'ra uni qayerdan topishni eslab qolishga moyil bo'lib borayotganini ko'rsatdi ^[20].

Lev Vigotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi nuqtai nazaridan qaralganda, internet mustaqil izlanishni rag'batlantirishi bilan birga, pedagogik yo'naltirish yetarli bo'lmagan sharoitda o'quvchilarning rivojlanish sur'atiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu holat texnologiyadan pedagogik nazoratsiz foydalanish xavfini ko'rsatadi.

Rus psixologi P. Ya. Galperin tomonidan ishlab chiqilgan aqliy harakatlarning bosqichma-bosqich shakllanishi nazariyasiga ko'ra, onlayn muhit orqali o'zlashtirilgan bilimlar pedagogik rahbarliksiz to'liq shakllanmaydi. Mazkur nazariya onlayn ta'limning "avtomatik samaradorlik" haqidagi tasavvurlarini inkor etadi.

E. G'oziyev bolalar va o'smirlar psixologiyasiga oid asarlarida axborot muhitining ikki tomonlama xususiyatini alohida qayd etadi: to'g'ri yo'naltirilgan axborot muhiti shaxsiy kamolotga xizmat qilsa, nazoratsiz axborot oqimi axloqiy va ruhiy buzilishlarga olib kelishi mumkin. Internet keng tarqalgan hozirgi sharoitda ushbu tahlil yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Axborot sifati ustidan nazoratning yetarli emasligi alohida pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Yoshlar ko'pincha ilmiy asoslanmagan yoki mafkuraviy yo'naltirilgan ma'lumotlarga duch kelmoqda.

Media savodxonlik ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi esa ushbu xavfni yanada kuchaytirmoqda ^[15]. Turli mamlakatlarning internet texnologiyalarini ta'limga joriy etish tajribasi keskin farqlanadi. Mazkur tafovut nafaqat iqtisodiy rivojlanish darajasi, balki davlat siyosati va pedagogik madaniyat bilan ham belgilanadi. Finlandiya modelida raqamli texnologiyalar yordamchi vosita sifatida qo'llanilib, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi jonli muloqot ustuvor o'rinni saqlab qoladi. PISA-2022 natijalarida Finlandiya o'quvchilarning yuqori ko'rsatkichlari qayd etilgan ^[17].

Janubiy Koreya tajribasida "PC-bang" madaniyatining keng tarqalishi hamda o'smirlar o'rtasida internet o'yinlariga qaramlikning ortishi ijtimoiy muammo darajasiga ko'tarilgan. Natijada, 2011-yilda "Cinderella qonuni" qabul qilinib, 16 yoshgacha bo'lgan bolalarning tungi vaqtda o'yin saytlariga kirishi cheklangan. Ushbu tajriba davlat tomonidan tartibga soluvchi choralar zarurligini ko'rsatadi ^[12].

Rossiyada ta'limni informatizatsiyalash masalasi 1990-yillardan boshlab faol muhokama qilinmoqda. V. A. Slastyonin ta'kidlaganidek, yangi texnologiyalarni maktab tizimiga joriy etish metodologik asosga ega bo'lmasa, pedagogik samarasizlik yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli Rossiyada Federal davlat ta'lim standarti (FGOS) doirasida raqamli vositalarni qo'llash bo'yicha aniq pedagogik talablar ishlab chiqilgan.

Muallif tomonidan 2023-2024-o'quv yilida Toshkent viloyati, Samarqand viloyati va Surxondaryo viloyatida o'tkazilgan kuzatishlar qishloq maktablarida internet tezligi va barqarorligi pastligini, shuningdek, o'qituvchilarning raqamli pedagogikaga oid ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmaganligini ko'rsatdi. Bundan tashqari, ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlar ham muhim muammo bo'lib qolmoqda: keng polosali internet va mos qurilmalar xarajatlari ko'p bolali hamda kam ta'minlangan oilalar uchun sezilarli moliyaviy yukni yuzaga keltirmoqda.

Nazariy va amaliy tahlillar asosida ijtimoiy-pedagogik tafovutlarning kelib chiqish mexanizmi quyidagi zanjir shaklida ifodalanadi: 1) ijtimoiy-iqtisodiy tabaqalanish → 2) qurilma va internet imkoniyatlaridagi farq → 3) raqamli foydalanish maqsadi va sifatidagi tafovut → 4) o'quv natijalari hamda bilimlarni o'zlashtirishdagi farq → 5) kelajakdagi kasbiy va ijtimoiy imkoniyatlardagi tengsizlik.

Mazkur zanjirning pedagogik jihatdan eng muhim hamda ta'sir ko'rsatish mumkin bo'lgan bo'g'ini uchinchi bosqich hisoblanadi.

O'. Tolipov va D. Ro'ziyeva pedagogik texnologiyalar hamda pedagogik mahoratga bag'ishlangan o'quv qo'llanmalarida o'quvchilarning motivatsiyasini shakllantirishda pedagogning shaxsiy namunasi va yo'llanmasini hech qanday texnologiya to'liq almashtira olmasligini ta'kidlaydi. Ushbu xulosa internetning ta'limdagi o'rnini belgilovchi muhim metodologik cheklov sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalarini umumlashtirgan holda quyidagi asosiy xulosalar shakllantirildi:

*Birinchi*dan, internet texnologiyalari ta'limda resurslarga erishish imkoniyatini kengaytiradi va o'quv jarayonini boyitish salohiyatiga ega. Biroq bu imkoniyat samarali pedagogik tizim va yo'naltiruvchi muhimsiz o'z-o'zidan ta'lim natijalarini yaxshilamaydi. Ushbu xulosani xorijiy tadqiqotlar hamda o'zbek pedagogikasi namoyandalarning ishlari bir ovozdan tasdiqlaydi.

*Ikkinchi*dan, raqamli tengsizlik uch bosqichda namoyon bo'lib, foydalanish sifati va maqsadidagi farq eng dolzarb pedagogik muammo bo'lib qolmoqda. V. V. Davidov va V. A. Slastyonin kabi rus pedagogika olimlari asarlari hamda E. G'oziyev va N. A. Muslimov tadqiqotlari ushbu muammoni hal etishda pedagogik yondashuvning ustuvorligini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

*Uchinchi*dan, turli mamlakatlar tajribasini qiyosiy tahlil qilish natijasida ma'lum bo'ldiki, texnologiyaga sarmoya kiritish zarur shart hisoblanadi, biroq bu yetarli emas.

Muvaffaqiyatli modellarning asosi o'qituvchi salohiyati va pedagogik sifatga tayanadi.

Qiyosiy tahlillar asosida quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

1. Maktab o'qituvchilarining raqamli pedagogika bo'yicha malakasini oshirish tizimini kuchaytirish; Yu. K. Babanskiyning optimal ta'lim tamoyillari asosida o'qituvchilar uchun maxsus metodologik qo'llanmalar ishlab chiqish.
2. Qishloq va shahar maktablari o'rtasidagi internet infratuzilmasi farqini kamaytirishga qaratilgan maqsadli davlat dasturlarini amalga oshirish.
3. Maktab dasturlariga media savodxonlik va raqamli axborotni tanqidiy baholash ko'nikmalarini mustaqil modul sifatida kiritish; bunda Abdulla Avloniy merosidagi aqliy tarbiya g'oyalarini zamonaviy sharoitga tatbiq etish.
4. Past daromadli oilalar uchun ta'lim qurilmalari va internet xizmatlarini subsidiyalash mexanizmini joriy etish.
5. Onlayn ta'lim mazmunini o'zbek tilida boyitish; G. K. Selevko tomonidan asoslab berilgan texnologik ta'lim tamoyillariga muvofiq ravishda mahalliy ta'lim platformalarini pedagogik jihatdan takomillashtirish.

Xulosa qilib aytganda, internet ta'lim tizimini yangilash uchun kuchli vosita hisoblanadi. Biroq ushbu vositaning to'liq samarasi faqat ijtimoiy adolat, pedagogik sifat va raqamli savodxonlik bilan uyg'unlashgan holda namoyon bo'ladi. O'zbek va rus pedagogika fanining boy nazariy merosi raqamli ta'limni mazmun hamda insoniy qadriyatlar bilan boyitishda muhim asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'oziyev, E. G. Umumiy psixologiya (1-kitob). – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2002. – 432 b.
2. G'oziyev, E. G. Ontogenez psixologiyasi. – Toshkent: NIF MSH nashriyoti, 2010. – 288 b.
3. Muslimov, N. A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish: monografiya. – Toshkent: Fan, 2004. – 168 b.
4. Muslimov, N. A., Karimova, N. Kasb ta'limi o'qituvchilarining amaliy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2012. – 144 b.
5. Tolipov, O', Ro'ziyeva, D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: o'quv qo'llanma. – Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2019. – 276 b.
6. Avloniy, A. Turkiy Guliston yohud Axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 159 b. (Birinchi nashr: 1913).
7. Бабанский, Ю. К. Оптимизация процесса обучения: общедидактический аспект. – Москва: Педагогика, 1987. – 256 с.
8. Слостёнин, В. А., Исаев, И. Ф., Шиянов, Е. Н. Педагогика: учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. – Москва: Академия, 2002. – 576 с.
9. Давыдов, В. В. Теория развивающего обучения. – Москва: ИНТОР, 1996. – 544 с.
10. Гальперин, П. Я. Лекции по психологии: учебное пособие для студентов вузов. – Москва: Книжный дом "Университет"; Высшая школа, 2002. – 400 с.
11. Селевко, Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. – Москва: Народное образование, 1998. – 256 с.
12. Van Dijk, J. A. G. M. The Digital Divide. – Cambridge: Polity Press, 2020. – 200 p.
13. Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., Bond, A. "The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning". EDUCAUSE Review, 2020. EDUCAUSE Review article

14. Hargittai, E. "Second-Level Digital Divide: Differences in People's Online Skills". *First Monday*, 2002, 7(4). DOI article link
15. Selwyn, N. *Schools and Schooling in the Digital Age: A Critical Analysis*. – London: Routledge, 2011. – 192 p.
16. Jonassen, D. H. *Computers as Mindtools for Schools: Engaging Critical Thinking* (2nd ed.). – Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2000. – 288 p.
17. OECD. *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*. – Paris: OECD Publishing, 2023. OECD DOI link
18. UNESCO. *Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms?* – Paris: UNESCO Publishing, 2023. – 364 p.
19. Warschauer, M. *Technology and Social Inclusion: Rethinking the Digital Divide*. – Cambridge, MA: MIT Press, 2003. – 260 p.
20. Sparrow, B., Liu, J., Wegner, D. M. "Google Effects on Memory: Cognitive Consequences of Having Information at Our Fingertips". *Science*, 333(6043), 2011. – 776–778.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.